

Aýal bolaýan bolsam... / satiriki hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Satiriki hekaýalar

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Aýal bolaýan bolsam... / satiriki hekaýa AÝAL BOLAÝAN BOLSAM...

Selamet mata fabrigine şweýsar bolup işe girdi. Ol aýda 80 lira pul almalydy. Segsen lira bilen bir adam-ä däl, dörtten bir adamam gün görüp biljek däl. Emma ol özüniň ýadamany-ýaltanmany bilmeýändigine bil baglaýardy. Ahyry bir gün fabrigiň hojaýyny meniň bu edýän yhlasymy, ýadamazlygymy görer ahyryn diýip, ol inçeden tama edýärdi. Şweýsarlyk wezipesi, elbetde, onuň üçin masgaraçylykdy, aýypdy, ýöne etjek alajyň näme? Biziň häzirki döwrümüzde, dünýäniň çaýkanyp duran wagty, gör, näçe adamlar şweýsarlyga degmeýän adamlaryň gapysynda şweýsarçylyk edip ýörler. Hojaýynlar bilen şweýsarlar häzir öz orunlaryny çalyşdylar.

Ol bar güýjüni edip, gije-gündiz işledi, gaçalak-sapalak etmedi, aýlygynyň üstüne, näme-de bolsa, az-owlak bir zatjyk goşular öýdüp tama etdi. Wah, bir gijeki garawulçylygam alyp bolaýsady!.. Fabrigiň gijeki garawuly aýda tutuşja 200 lira alýardy. Özem hiç kelläni agyrtmaly däl.

Eger adam bir zady çyndan arzuw etse, hökman şonuň diýenem bolýar. Ine, onsoň bir sähetli gün fabrigiň eýesi ony ýanyna çagyryp:

– Senden gatyrazy eken – diýdi.

– Aý, taňryýalkasyn, agam.

Fabrigiň eýesi:

– Öýlendiňmi? – diýip sorady.

Ol edil aýyp işiň üstünde tutulan ýaly:

– Hä, öýlendim – diýip, utanyp jogap berdi.

Onsoň ol öz eden jenaýatyna doly göz ýetirip, bütinleý rahatlanmak üçin, başyny aşak sallap:

– Iki çagamam bar, beýefendi – diýip, öňki aýdanlarynyň üstüne goşdy.

Fabrigiñ eýesi hem gynandy, hemem utandyrdy:

– Wah-wah-heý! Neneñsi mydar edýäň?

– Gaty agyr bolýar, beýefendim.

– Onda saňa men bir ýagşylyk edeýin. Şweýsarlygyň daşyndan gijeki garawul bolup bilmezmiň? Hernä agyr görmersiň-dä!

– Bor, beýefendim. Agyrlygy bolmaz onuň, baş üstüne.

– Dogrymy aýtsam, uzyn gün bary-ýogy alty sagatjyk gapyň öňünde durýaň, galan wagtyň boş. Şonuň üstünde-de sekiz sagatlyk agşamky nobatçylygy goşýas, jemem şeýdip – on dört sagat bolýar. Ýene on sagat boş wagtyň galýar. Razymy?

– Taňryýalkasyn, beýefendim.

– Agşamky nobatçylygyň üçin ýene otuz lira üstüne goşýan.

– Taňryýalkasyn.

Aýda 200 lira alýan gijeki garawul gaty agyr ýatýanlygy sebäpli ýüzüniň ugruna işden boşadylyp, onuň ýerine-de biziň şweýsarymyz alyndy. Gündiz-ä ol gapyň agzynda durýardy, agşamyna-da kontrol sagadyny boýnundan asyp, fabrige garawulçylyk edýärdi. Indi onuň aýlygy 110 lira bolupdy.

Ol gaty ykjam, gaty jürbe-jür adamdy. Ol «Fabrigiñ eýesi ahyry bir gün meniň yhlasymy görer, hökmanam onsoň bir ýagşylyk eder, sebäbi olam adam ahyry» diýip, öz ýanyndan pikir edýärdi. Ine, meselem, ony fabrigiñ sekretary edip bellände bolmaýarmy. Nähili gowy boljak! Sekretar her aýda 300 lira alýar!..

Eger adam bir zady çyndan arzyw etse, hökman şonuň diýenem bolýar. Fabrigiñ eýesi garawuly ýanyna çagyrdy-da:

– Seniň işiňden men gatyrazy – diýdi. – Şonuň üçinem saňa ýene bir ýagşylyk etsem diýýän. Gijesine, dogrusyny aýtsam, şonsuzam bir edip barýan işiň ýok. Kontoryň kagyzlarynam üstüne alaýsaň nädýär? Öňki alýan aýlygyň üstüne ýene 60 lira goşýan.

Garawul oýa batdy. «Eger şeýdäýse, men 170 lira alaryn...»

– Hudaýjan, ömrüň uzak bolsun, beýefendim – diýip, ol fabrigiñ eýesine minnetdarlyk sözünü aýtdy.

Aýda 300 lira alýan sekretar içini hümläp oturýanlygy, kofe içmek, çilim çekmek bilen işe eliniň degmeýänligi sebäpli ýüzüniň ugruna işden pyzylady, onuň ýerine-de şobada biziň

şweýsarymyz bellendi. Indi ol gündizine gapyň agzynda durýardy, gijesine, ýagny, fabrige garawulçylyk edýärkä-de hat ýazýan maşynkasyny öňündejik goýup, dürli-dümen kagyzlary çap edýärdi.

Ol gara der bolup zähmet çekýärdi. Hojaýynam bir gezip ýören samsyk däl ahyryn. Bir gün görmese, bir gün onuň yhlasyny görer ahyryn. Görerem, sylagyny hem ýetirer. Fabrigiň buhgalteri aýda 400 lira alýar. Wah, buhgalterem bir bolaýsamdym-da!..

Eger adam bir zady ýürekden arzuw etse, hökman şonuň diýenem bolýar. Bir ajap gün fabrigiň eýesi ony ýanyna çagyryp:

– Häzir 170 liranyň hiç zadyň alnyndan dældigini bilýän – diýdi: – Şonuň üçinem seniň aýlygyňy köpeldäýsem diýýän.

– Hudaýym, ömrüň uzak bolsun! Siziň aýdanyňyza däl diýip bolmaz, beýefendim.

– Siziň hökman boş wagtyňyz bolaýmaly. Öýde biderek oturanyňyzdan fabrigiň hasap-hesibini etseňiz gowy bormuka öýdýän.

– Şony oňarýan-da men, beýefendim.

– Berekella, onda ýene aýlygyňyzyň üstüne 46 lira goşýan.

Fabrigiň her aýda 400 lira alýan buhgalteri goşmagyň ýerine aýyrmak bilen, köpeltmegiň ýerine-de bölmek bilen meşgullanandygy üçin eglenmän işden boşadyldy.

Indi biziň şweýsarymyz aýda 215 lira alýardy. Gündizine alty sagat işikde durýardy, agşamyna sekiz sagatlap fabrige garawulçylyk edýärdi, şol bir wagtyň özünde-de maşynkada çap edýärdi, öýüne gelibem hasap-hesip işi bilen meşgul bolýardy.

Ol şeýle köp işleýärdi, işine-de şeýle turgendi, talap edilýänindenem köp işlemäge jan edýärdi. Indi ol sklad müdiriniň ýerine göz gyzdyrmaga başlapdy. Sklad müdiri aýda 450 lira alýardy!

Eger adam bir zady çyndan arzuw etse, hökman şo maksadyna-da ýetýär. Ýene fabrigiň eýesi ony ýanyna çagyrdy-da:

– Saňa bir ýagşylyk etmesem boljak däl, şonuň üçin çagyrdym. Size sklad müdirliğini teklip edäýsem, niçik görýäňiz? – diýdi.

– Örän şat bolaryn, beýefendim.

– Tamam şeýledi. Berekella! Aýlygyň üstüne 35 lira goşýan! Baryň, sklady kabul edip alyň.

Aňkasy aşyp, näme edip, näme goýýanyňy bilmeýän skladçy ýalňyşlyk bilen käbir harytlary sklada çekmegiň ýerine öz öýüne çekip ýör eken. Şonuň üçinem ýüzüniň ugruna kowulyp, onuň ýerine-de biziň garawulymyz bellendi.

Ol gijesini gündiz edip işledi, güýjüni, zehinini, hatda wagtynam gaýgyrmady. Fabrigiň eýesem gezip ýören bir eşek däl ahyryn, görer-ä bir gün bu edilýän yhlasy. Dogrudan hem...

Bir gün ol biziň garawulymyza:

– Meniň ýanyma bir girip çyksaňyzlaň – diýdi.

– Hoş, ajap! – diýip, garawulymyz dessine hojaýynyň huzurynda häzir boldy.

Hojaýyn oňa güler ýüz bilen:

– Size şeýle göwnüm ýetýär, taňryýalkasyn. Kim gowy işlese, şolam özüne näme ediljek bolýanyňy aňýar. Şweýsarlyk işi siziň mertebäňize nälaýyk. Ähli galan wezipeleriňiz size degişli! Mundanam başga men sizi fabrigime direktor edip belleýän – diýdi.

Direktor diýdimi? Wah, görgüli garawulyň nirede gören zady bu, şonuň üçinem aljyrap, näme diýjeginem bilmedi. Ýogsam, ol direktoryň ýerini almagy öňräkden peýläp hem ýördi. Eger adam pahyr bir zady çyndan arzuw etse, şo hökman amala-da aşýar. Ine ol ahyry direktoram boldy.

– Siziň aýlygyňyzyň üstüne ýene 90 lira goşýan – diýip, fabrigiň eýesi ony begendirdi.

Şweýsarlyk wezipesinden aýrylanlygy sebäpli indi onuň aýlygy 90 lira kemelýärdi. Emma indi ol direktor hökmünde 90 lira köp alýardy, jemem aýda 260 lira bolýar.

Öňki direktor 500 lira alýardy. Onu derrew, sekretar gelniň yzyna düşýäň diýip, yzyna şakyrdyk dakdylar.

Bu fabrikde kyrk işçi, iki ussa, ýigrimi sanam maşyn bardy. Onuň işçi bolmak niýeti ýok – sebäbi işi bilenok, ussa bolmak ha hasam beter, oňarjak zady däl. Maşynyň dereginem ömür-ömrem tutup biljek däl, maşyn maşyn-da... Fabrigiň kontorynda bolsa indi onuň özünden başga diňe sekretar-maşinistka galypdy.

Işden boş wagty ol sekretar-maşinistkanyň ýanyna baryp,

direktory öwýärdi:

– Hudaýjan, ömri uzak bolsun, gyzyl ýaly adam! Bu fabrige ilki men şweýsar bolup işe geldim, aýda 80 lira aýlygym bardy. Hojaýyn onsoň agşamky garawulçylygam berdi, şeýdip 110 lira alyp başladym. Soň ol meni sekretaram etdi. Aýlygym 170-e ýetdi. Onsoň ol maňa buhgalterligem ynandy, şeýdip aýda 215 lira töläp başlady. Soň skladam maňa berdi, 250 lira ýetdi aýlygym. Indem beýleki wezipeleriň daşyndan tutuş direktorlyk hem edýän. Aýlygym 260 lira boldy! Gör-ä sen bu bolýan zatlary!

Sekretar gelnem hojaýynyň tarypyny ondan kem ýetirmedi:

– Men bolsa bu ýere ilki jaý süpürýänçi bolup işe geldim. Soň hojaýynyň öýüniň sübsegäri boldum, onuň daşyndan egin-eşiklerinem ýuwup artdym. Şeýdip aýlugym 60-a ýetdi. Soň men onuň biş-düşünem etdim, hojalygyna-da kömekleşdim, aýyna 100 lira berip başladylar. Soň bolsa... onuň nämesine öwrülenimi özünüň bilýänsiňiz. Şundan aýlygyma ýene 15 lira goşdular. Indi men aýda 115 alýan.

Bir sapar ol sekretar gelne:

– Sen gaty kän işleýäň, gatam ýadaýaň – diýdi.

Sekretar gelinem oňa edil özi ýaly bolup jogap berdi:

– Siz näme az işleýäňizmi? Şu aýlygyňyz, näme, size azlyk edenokmy? Heý siz aýlygyňyzyň artanyny küýsäňzokmy?

Ol sekretar gelniň ýüzüne äñetdi. Ol şu kontorda sekretarşa bilen özünden başga hiç kimiň galmandygyny hakydasyna getirdi. Sekretar gelniň etmeli işini göz öňüne getirdi.

– Ýok, ýok, başarjak däl! – diýip sekretar gelniň ýüzüne dikan seredip ýalbarmaga başlady. – Ýok, uýam! Maňa hiç zat gerek däl, şu aýlygym bes maňa! Şuňa-da taňryýalkasyn. Ýöne aýal bolan bolsam bar-a? Hökman hojaýyn seni işden kowup, meniň aýlygymyň üstüne ýene 20 lira goşardy... Ýok, ýok! Razy men şu günüme... Hawa, ýöne... aýal bolan bolsam weli!..

Eziz NESIN,
türk ýazyjysy.

Terjime eden: Kemal YKLYMOW. Satiriki hekaýalar